

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

Katsushika Hokusai, *In the Hollow of a Wave off the Coast at Kanagawa*, 1827

Κωστής Σαγώνας <kostis@cs.ntua.gr>
Νίκος Παπασπύρου <nickie@softlab.ntua.gr>

Εν αρχή ην... η χακεριά

- Έστω ότι θέλουμε να βρούμε κάποια πληροφορία για τους χρήστες ενός μηχανήματος Unix από το αρχείο `/etc/passwd` το οποίο έχει εγγραφές (πιθανώς κάποιες εγγραφές είναι ανενεργές - σχόλια `#`) της μορφής:

`mailman*:~:78:78:Mailman user:/var/empty:/usr/bin/false`

Βασικά πρέπει να κάνουμε τα εξής

1. Να κοιτάξουμε μόνο τις γραμμές που δεν είναι σχόλια
2. Από αυτές να απομονώσουμε το όνομα χρήστη (`username`), το `home directory`, και το `shell` του κάθε χρήστη
3. Για να βρούμε ποιοι όντως είναι χρήστες, κοιτάμε κατά πόσο το shell τους υπάρχει ως (εκτελέσιμο) πρόγραμμα

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

2

Χακεριά στη C++

- Κύριο πρόγραμμα
  - Δηλώσεις αρχείων επικεφαλίδων
  - Δηλώσεις μεταβλητών

```
#include <fstream>
#include <iostream>
#include <string>

using namespace std;
int main() {
    ifstream infile;
    char newrecord[256];
```

Χακεριά στη C++

- Άνοιγμα αρχείου
  - Έλεγχος σφάλματος

```
infile.open("/etc/passwd");
if (!infile) {
    cout << "Error opening /etc/passwd.\n";
    exit(-1);
}
```

Χακεριά στη C++

- Κύρια επανάληψη

```
infile.getline(newrecord, 256);
while (!infile.fail()) {
    // -- Make array into a String
    String urecord(newrecord);
    if (urecord.find("#") == string::npos) {
        // Process an entry
        ...
    }
    infile.getline(newrecord, 256);
}
return 0; // Done
}
```

Χακεριά στη C++

- Κύριο σώμα επανάληψης

```
string::size_type name_index = urecord.find(":");
string::size_type shell_index = urecord.find_last_of(":");
string::size_type home_index = urecord.find_last_of(":",
                                                    shell_index);

string name = urecord.substr(0, name_index);
string home = urecord.substr(home_index+1, shell_index-1);
string shell = urecord.substr(shell_index+1);
// For Part 3, check to see if shell is a valid file
// and if so, execute the next line; otherwise, do nothing.
cout << name << "\t" << home << "\t" << shell << endl;
```

Χακεριά στη Java

- Είναι παρόμοια με τη C++
  - Αλλά η γλώσσα έρχεται με μια καλή βιβλιοθήκη (StringTokenizer)

```
StringTokenizer st =
    new StringTokenizer(record, ":");
String username = st.nextToken();
st.nextToken(); // Don't care about these
st.nextToken();
st.nextToken();
st.nextToken();
String home = st.nextToken();
String shell = st.nextToken();
```

Χακεριά σε Perl

```
#!/usr/bin/perl

open PASSWD, "<", "/etc/passwd" ||
    die "Could not open /etc/passwd: $!";
while (<PASSWD>) {
    if (m/^[^#]/) { # Skip comments
        my @fields = split(/:/, $_); # Split on :
        if (-x $fields[6]) {
            print STDOUT "$fields[0]\t$fields[5]\t$fields[6]\n";
        }
    }
}
close (PASSWD);;
```

Χακεριά σε awk (με χρήση cat)

```
% cat passwd | awk -F: '/^[^#]/{ print "$1\t$6\t$7"}'
```

Κάποια ερωτήματα σχεδιασμού γλωσσών

- Τι θέλουμε να είναι ενσωματωμένο (built-in) στη γλώσσα;
- Πόση προσπάθεια χρειάζεται για να γράψουμε ένα τυπικό πρόγραμμα;
- Πώς είναι ο τυπικός κύκλος ανάπτυξης προγραμμάτων;
- Ποια είναι τα ενδεχόμενα σφάλματα λογισμικού;
- Πόσο εύκολη είναι η ανάγνωση και η κατανόηση των προγραμμάτων στη γλώσσα;
- Πόσο εύκολη είναι η συνεργασία μ' ένα άλλο πρόγραμμα;
- Τι υποστήριξη υπάρχει από πλευράς βιβλιοθηκών;

Επίδοση σε ταχύτητα

- Το πρόγραμμα σε C++ είναι περίπου τρεις φορές πιο γρήγορο από ότι σε Perl
  - Όμως η ταχύτητα και των δύο προγραμμάτων είναι ικανοποιητική (για την προβλεπόμενη χρήση τους)
  - Σε τελική ανάλυση, η ταχύτητα εκτέλεσης έχει περισσότερο να κάνει με το χρόνο που χρειάζεται να διαβάσουμε το αρχείο (από το δίσκο) παρά με τη γλώσσα
- Είναι αυτός λόγος για να γράψουμε X φορές περισσότερο κώδικα;

Επιτυχής σχεδιασμός γλωσσών

Λαμβάνει υπόψη του τα χαρακτηριστικά των εφαρμογών

- **C:**
  - προγραμματισμός συστήματος
  - δυνατότητα παρέμβασης σε πολύ χαμηλό επίπεδο
- **Lisp, ML, Prolog:** συμβολικός υπολογισμός (symbolic computation)
- **Erlang:**
  - εφαρμογές ταυτοχρονισμού με απαιτήσεις για αδιάκοπη λειτουργία
- **Perl, Python:** επεξεργασία αρχείων χαρακτήρων
- **Java, C#:** εφαρμογές διαδικτύου
- **Javascript:** light-weight client-side προγραμματισμός
- **SQL:** εφαρμογές βάσεων δεδομένων

Στοιχεία σχεδιασμού γλωσσών

- Το κλειδί της επιτυχίας:
ευκολία προγραμματισμού κάποιου συνόλου εφαρμογών
- Οι εφαρμογές βοηθούν τους σχεδιαστές γλωσσών να επικεντρώσουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και να έχουν σαφώς προσδιορισμένα κριτήρια για τις αποφάσεις τους
- Ένα από τα βασικότερα συστατικά σχεδιασμού γλωσσών και συγχρόνως μια από τις πιο δύσκολες αποφάσεις είναι το ποια στοιχεία θα μείνουν εκτός της γλώσσας!

Στοιχεία σχεδιασμού γλωσσών

- Αφηρημένο υπολογιστικό μοντέλο / μηχανή όπως αυτό παρουσιάζεται στον προγραμματιστή
  - **Fortran**: Πίνακες, αριθμοί κινητής υποδιαστολής, κ.λπ.
  - **C**: Μοντέλο μηχανής υπολογιστή, διευθυνσιοδότηση κατά bytes
  - **Lisp**: Λίστες, συναρτήσεις, αυτόματη διαχείριση μνήμης
  - **Smalltalk**: Αντικείμενα και μέθοδοι, επικοινωνία με μηνύματα
  - **Java**: Αντικείμενα, ενδοσκόπηση (reflection), ασφάλεια, JVM
  - Άλλες: Ιστοσελίδες, βάσεις δεδομένων
- Θεωρητική θεμελίωση
  - Τυπικές γλώσσες, λ-λογισμός, θεωρία τύπων, σημασιολογία

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Σύνταξη και Σημασιολογία

Σύνταξη και σημασιολογία

- Σύνταξη γλωσσών προγραμματισμού: πώς δείχνουν τα προγράμματα στο χρήστη, τι μορφή και τι δομή έχουν
  - Η σύνταξη συνήθως ορίζεται με χρήση κάποιας τυπικής γραμματικής
- Σημασιολογία γλωσσών προγραμματισμού: τι κάνουν τα προγράμματα, ποια (ακριβώς) είναι η συμπεριφορά τους
  - Η σημασιολογία είναι πιο δύσκολη να ορισθεί από τη σύνταξη
  - Υπάρχουν διάφοροι τρόποι ορισμού της σημασιολογίας

Σύνταξη και σημασιολογία: Παραδείγματα

- Φράση λεκτικά λάθος
οπα πάς οπα χύσέ φαγ επα χιάφα κή
- Φράση λεκτικά ορθή αλλά συντακτικά λάθος
ο παπάς ο φακή έφαγε παχιά παχύς
- Φράση συντακτικά (και λεκτικά) ορθή αλλά
σημασιολογικά λάθος
ο παπάς ο παχιά έφαγε παχύς φακή
- Φράση συντακτικά και σημασιολογικά ορθή
ο παπάς ο παχύς έφαγε παχιά φακή

Λεκτική ανάλυση γλωσσών προγραμματισμού

- Η λεκτική ανάλυση δεν είναι τετριμμένο πρόβλημα γιατί
οι γλώσσες προγραμματισμού συνήθως είναι πιο
περίπλοκες λεκτικά από τα Ελληνικά

```
*p->f++ = -.12345e-6
```

- Άλλο παράδειγμα

```
float x, y, z;  
float *p = &z;  
x = y/*p;
```

- Τι συμβαίνει σε αυτή την περίπτωση;
/* στη C είναι ο συνδυασμός με τον οποίο αρχίζει ένα σχόλιο!

Λεκτικές συμβάσεις στις γλώσσες

- Η C είναι γλώσσα *ελεύθερης μορφής* (*free-form*) όπου τα
κενά απλώς διαχωρίζουν τις λεκτικές μονάδες (tokens).
Ποια από τα παρακάτω είναι τα ίδια;

```
1+2  
1 + 2
```

```
foo bar  
foobar
```

```
return this  
returnthis
```

- Τα κενά θεωρούνται σημαντικά σε μερικές γλώσσες.
Για παράδειγμα, η γλώσσα Python χρησιμοποιεί στοίχιση
(indentation) για ομαδοποίηση, οπότε τα παρακάτω είναι
διαφορετικά:

```
if x < 3:  
    y = 2  
    z = 1
```

```
if x < 3:  
y = 2  
z = 1
```

Δήλωση λεκτικών μονάδων

- Πώς δηλώνονται οι λεκτικές μονάδες;
  - Λέξεις κλειδιά (keywords) - μέσω συμβολοσειρών (strings)
  - Πώς ορίζονται τα ονόματα των μεταβλητών (identifiers);
  - Πώς ορίζονται οι αριθμοί κινητής υποδιαστολής;
- Κανονικές εκφράσεις (regular expressions)
  - Ένας εύχρηστος τρόπος να ορίσουμε σειρές από χαρακτήρες
  - Χρησιμοποιούνται ευρέως: grep, awk, perl, κ.λπ..
- Παραδείγματα:
  - '0' - ταιριάζει μόνο με το χαρακτήρα 0 (μηδέν)
  - '0'|'1' - ταιριάζει με μηδέν ή με ένα
  - '0'|'1'|'2'|'3'|'4'|'5'|'6'|'7'|'8'|'9' - ταιριάζει με ψηφία
  - [0-9] - το ίδιο με το παραπάνω αλλά σε πιο συμπαγή μορφή
  - [0-9]* - σειρά από ψηφία (πιθανώς κενή)

Θέματα σχεδιασμού λεκτικών μονάδων

- Ακέραιοι αριθμοί (π.χ. **10**)
  - Οι αρνητικοί ακέραιοι είναι μία λεκτική μονάδα ή όχι;
- Χαρακτήρες (π.χ. **'a'**)
  - Πώς αναπαρίστανται οι μη εκτυπώσιμοι χαρακτήρες ή το ' ;
- Αριθμοί κινητής υποδιαστολής (π.χ. **3.14e-5**)
  - Τι συμβαίνει με αριθμούς που δεν αναπαρίστανται κατά IEEE;
- Συμβολοσειρών (π.χ. **"hello world"**)
  - Πώς αναπαρίστανται ο χαρακτήρας " ;

Σύνταξη γλωσσών προγραμματισμού

- Συγκεκριμένη σύνταξη (concrete syntax)
  - Ποια είναι τα ακριβή σύμβολα (χαρακτήρες ή άλλες αναπαραστάσεις) με χρήση των οποίων γράφεται το πρόγραμμα;
- Αφηρημένη σύνταξη (abstract syntax)
  - Μια αφαίρεση της συγκεκριμένης σύνταξης η οποία είναι η λογική αναπαράσταση της γλώσσας
  - Πιο συγκεκριμένα:
    - Μη διφορούμενη: δεν εγείρεται θέμα για τη σημασιολογία των προγραμμάτων
    - Μια σύνταξη πιο κοντά στο “τι σημαίνει” το πρόγραμμα
  - Συχνά κάτι που χρησιμοποιείται από το μεταγλωττιστή (compiler) ή το διερμηνέα (interpreter) της γλώσσας

Συγκεκριμένη και αφηρημένη σύνταξη

Παράδειγμα 1

```
while i < N do
begin
  i := i + 1
end
```

Pascal

```
while (i < N)
{
  i = i + 1
}
```

C/C++

- Τα παραπάνω προγράμματα κάνουν το ίδιο πράγμα
- Η συγκεκριμένη σύνταξή τους διαφέρει σε αρκετά σημεία
- Η αφηρημένη τους σύνταξη είναι η ίδια
- Η σημασιολογία τους είναι η ίδια

```
while i < N
  i = i + 1
```

Πιθανή αφηρημένη σύνταξη

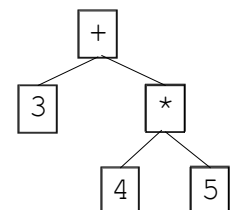
Συγκεκριμένη και αφηρημένη σύνταξη

Παράδειγμα 2

- Infix: $3 + (4 * 5)$
- Prefix: $(+ 3 (* 4 5))$
- Postfix: $3 4 5 * +$

Οι παραπάνω εκφράσεις έχουν

- Διαφορετική συγκεκριμένη σύνταξη
- Την ίδια αφηρημένη σύνταξη (το συντακτικό δένδρο που φαίνεται δίπλα)

Σύνταξη και θέματα σχεδιασμού γλωσσών (1)

- Είναι σημαντική η σύνταξη των γλωσσών;
  - Και ναι και όχι
- Η σημασιολογία των γλωσσών είναι πιο σημαντική
- Όμως η σύνταξη μιας γλώσσας είναι στενά συνδεδεμένη με την αισθητική - και θέματα αισθητικής είναι σημαντικά για τους ανθρώπους
- Η “φλυαρία” παίζει σημαντικό ρόλο - συνήθως το μικρότερο πρόγραμμα είναι προτιμότερο
- Όμως και το πολύ μικρό μέγεθος είναι προβληματικό:
  - Η APL είναι συμπαγής γλώσσα με δικό της σύνολο χαρακτήρων αλλά τα προγράμματά της καταλήγουν να είναι δυσνόητα

Σύνταξη και θέματα σχεδιασμού γλωσσών (2)

- Είναι σημαντικό η σύνταξη να μην οδηγεί σε σφάλματα
Κλασικό παράδειγμα: FORTRAN

```
D0 5 I = 1,25 ! Loop header (for i = 1 to 25)
D0 5 I = 1.25 ! Assignment to variable D05I
```

“Consistently separating words by spaces became a general custom about the tenth century A.D., and lasted until about 1957, when FORTRAN abandoned this practice.”
– Sun FORTRAN Reference Manual

Σύνταξη και θέματα σχεδιασμού γλωσσών (3)

- Είναι σημαντικό η σύνταξη να μην οδηγεί σε σφάλματα
Άλλο παράδειγμα: προσπάθεια χρησιμοποίησης της ήδη υπάρχουσας σύνταξης της C στη C++

```
vector< vector<int> > foo;
vector<vector<int>> foo; // Syntax error
```

Το συντακτικό λάθος συμβαίνει γιατί η C θεωρεί τις λεκτικές μονάδες > και >> διαφορετικούς τελεστές

Οι επιλογές σχεδιασμού της γλώσσας C

“C: a programming language which combines the power of assembly language with the flexibility of assembly language.”

“C is quirky, flawed, and a tremendous success.”
– Dennis Ritchie

Η ιστορία και οι επιλογές της C

- Αναπτύχθηκε μεταξύ 1969 και 1973 μαζί με το Unix από τον Dennis Ritchie
- Σχεδιάστηκε για προγραμματισμό συστήματος
  - Λειτουργικά συστήματα
  - Εργαλεία υποστήριξης / μεταγλωττιστές
  - Φίλτρα / Ενσωματωμένα συστήματα
- Η μηχανή ανάπτυξης (DEC PDP-11) είχε
  - 24K bytes μνήμη - από τα οποία 12K για το OS
- Πολλά στοιχεία της C λόγω έλλειψης μνήμης
  - Μεταγλωττιστής ενός περάσματος
  - Συναρτήσεις ενός επιπέδου (χωρίς φώλιασμα)

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

29

Μετατροπές (conversions)

- Η C ορίζει κάποιες αυτόματες μετατροπές :
  - Ένας **char** μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως **int**
  - Η αριθμητική κινητής υποδιαστολής πάντα γίνεται με **doubles** (Οι **floats** προάγονται αυτόματα σε **doubles**)
  - Οι **int** και **char** μπορούν να μετατραπούν σε **float** ή σε **double** και αντίστροφα (Το αποτέλεσμα είναι απροσδιόριστο όταν υπάρχει υπερχείλιση)
  - Η πρόσθεση ενός αριθμού (**int**) σε ένα δείκτη (pointer) δίνει αποτέλεσμα ένα δείκτη
  - Η αφαίρεση δύο δεικτών σε αντικείμενα του ίδιου (πάνω-κάτω) τύπου δίνει ως αποτέλεσμα έναν ακέραιο (**int**)

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

30

Πίνακες (arrays) και δείκτες (pointers) στη C

- Ένας πίνακας χρησιμοποιείται σαν να είναι ένας δείκτης στο πρώτο στοιχείο
- **E1[E2]** είναι ισοδύναμο με ***((E1)+(E2))**
- Οι αριθμητικές πράξεις με δείκτες δεν είναι κάτι που υπάρχει στις άλλες γλώσσες προγραμματισμού

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

31

Δηλωτές (declarators) της C

- Οι δηλώσεις έχουν τη μορφή:

basic type
static unsigned int * (*f[10])(int, char*);
specifiers declarator

- Οι δηλωτές συντακτικά μοιάζουν πολύ με τις εκφράσεις: χρησιμοποιούνται για να επιστρέψουν το βασικό τύπο
- Συντακτικά ίσως το χειρότερο χαρακτηριστικό της C: διότι συνδυάζει τόσο prefix (pointers) όσο και postfix τελεστές (arrays, functions)

```
cdecl> explain static unsigned int * (*f[10])(int, char*);  
declare f as static array 10 of pointer to function (int,  
pointer to char) returning pointer to unsigned int
```

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

32

Δηλώσεις συναρτήσεων (προ ANSI C)

Είχαν τη γενική μορφή

type-specifier declarator (parameter-list)

type-decl-list

{

declaration-list

statement-list

}

Για παράδειγμα

```
int max(a, b, c)
int a, b, c;
{
    int m;
    m = (a > b) ? a : b ;
    return m > c ? m : c ;
}
```

Επιλογές σχεδιασμού της C

- Οι πρώτοι compilers της C δεν έλεγχαν τον αριθμό και τον τύπο των ορισμάτων των συναρτήσεων
- Η μεγαλύτερη αλλαγή που έγινε στη C όταν αυτή έγινε ANSI standard ήταν η απαίτηση οι συναρτήσεις να ορίζουν τους τύπους των παραμέτρων τους

```
int f();
```

```
int f(a, b, c)
int a, b;
double c;
{
}
```

Παλιό στυλ δηλώσεων

```
int f(int, int, double);
```

```
int f(int a, int b, double c)
{
}
```

Νέο στυλ δηλώσεων

Δηλώσεις δεδομένων στη C

- Έχουν τη μορφή

type-specifier init-declarator-list ;

declarator optional-initializer

- Οι αρχικοποιητές (initializers) μπορεί να είναι σταθερές, ή σταθερές εκφράσεις οι οποίες διαχωρίζονται με κόμματα και είναι κλεισμένες σε αγκύλες
- Παραδείγματα:
  - `int a;`
  - `struct { int x; int y; } b = { 1, 2 };`
  - `float a, *b, c = 3.14;`

Κανόνες εμβέλειας (scope rules)

Δύο είδη εμβέλειας στη C:

1. Λεκτική εμβέλεια

- Βασικά, το μέρος του προγράμματος όπου δεν υπάρχουν λάθη αδήλωτων μεταβλητών ("undeclared identifier" errors)

2. Εμβέλεια των external identifiers

- Όταν δύο identifiers σε διαφορετικά αρχεία αναφέρονται στο ίδιο αντικείμενο.
- Π.χ., μια συνάρτηση που είναι ορισμένη σε ένα αρχείο καλείται από μια συνάρτηση σε ένα άλλο αρχείο.

Λεκτική εμβέλεια

- Εκτείνεται από το σημείο ορισμού στο αντίστοιχο } ή στο τέλος του αρχείου

```
int a;

int foo()
{
    int b;
    if (a == 0) {
        printf("a was 0");
    }
    b = a; /* OK */
}

int bar()
{
    a = 3; /* OK */
    b = 2; /* Error: b out of scope */
}
```

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

37

Εμβέλεια των external δηλώσεων

file1.c

```
int x;

int foo()
{
    bar(); /* Warning */
    x = 1; /* OK */
}

int bar()
{
    foo(); /* OK */
}
```

file2.c

```
int boo()
{
    foo(); /* Warning */
    x = 2; /* Error */
}

extern int foo();
extern int x;

int baz()
{
    foo(); /* OK */
    x = 3; /* OK */
}
```

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

38

Ο C Preprocessor

- Έρχεται σε αντίθεση με την ελευθέρως μορφής φύση της C: οι γραμμές του προεπεξεργαστή *πρέπει να αρχίζουν με το χαρακτήρα #*
- Το κείμενο του προγράμματος περνάει μέσα από τον προεπεξεργαστή πριν εισαχθεί στο μεταγλωττιστή

Αντικατάσταση ενός identifier:

 # define *identifier token-string*

Αντικατάσταση μιας γραμμής με τα περιεχόμενα ενός αρχείου:

 # include "filename"

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

39

Βιβλιοθήκες της C

Header file	Περιγραφή	Τυπική χρήση
<assert.h>	Generate runtime errors	assert(a>0)
<ctype.h>	Character classes	isalpha(c)
<errno.h>	System error numbers	errno
<float.h>	Floating-point constants	FLT_MAX
<limits.h>	Integer constants	INT_MAX
<locale.h>	Internationalization	setlocale(...)
<math.h>	Math functions	sin(x)
<setjmp.h>	Non-local goto	setjmp(jb)
<signal.h>	Signal handling	signal(SIGINT,&f)
<stdarg.h>	Variable-length arguments	va_start(ap, st)
<stddef.h>	Some standard types	size_t
<stdio.h>	File I/O, printing	printf("%d", i)
<stdlib.h>	Miscellaneous functions	malloc(1024)
<string.h>	String manipulation	strcmp(s1, s2)

Θέματα Σχεδιασμού Γλωσσών Προγραμματισμού

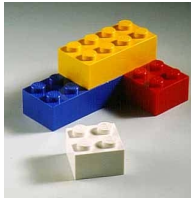
40

Σχεδιασμός γλωσσών προγραμματισμού

“Language design is library design.”

– Bjarne Stroustrup

- Τα περισσότερα προγράμματα φτιάχνονται από συναρμολογούμενα κομμάτια
- Μια από τις κύριες δυσκολίες στο σχεδιασμό γλωσσών είναι το πως τα κομμάτια αυτά μπορούν να βρεθούν μαζί και να συνυπάρξουν *αρμονικά* και *σωστά*